

BİLGİ

BİLGİ YOLU İLE BİRLİK

Türkiye Muallimler Birliği Tarafından Neşredilir Aylık Kültür Mecmuası
Official organ of the Teachers' Union of Turkey

Sayı: 82

ŞUBAT 1954

Fiyat: 30 Kuruş

TARİH TETKİKLERİ :

Macar Krалı Korvin Mathias' dan Bayazıt II. ye Gelen Mektup

M. Tayyib GÖKBİLGİN

Macar tarihinde Arpad sülâlesinden gelen hükümdarlar devrinden sonra, XV. Asır ortalarında krallığa seçilen ve Hunyadi Janos'un oğlu bulunan Korvin Mathias ile Macar tahtında tekrar millî bir kralın iktidara gelmiş olduğu umumiyetle kabul edilmektedir. Çünkü, arada geçen bir buçuk asırlık bir müddet zarfında İtalyan, Alman veya Leh menşeli krallar bu memleketi idare etmişti. Şimdi, milletin kendisi içinden çıkmış, asılzade sınıfına mensup olan birisi, bilhassa Türklerle karşı harpleriyle temayüz eden bir kumandanın oğlu, Macar anayasasına göre krallığa seçiliyor ve mukaddes tacı giyiyordu. Mathias'ın 32 sene süren saltanatı (1458-1490) bizde Fatih Sultan Mehmet ve kısmen de Bayezid II devirlerine rastlamaktadır.

Fatih, Bosnayı zaptettiği sirada bir defa onunla karşılaşmış (1464) fakat bu, kaçı neiceli bir savaş mahiyetine olmamıştı. Zaten, henüz rakipleri bulan ve mevkii tahkim edecek derecede zaman elde edememiş olan bu hükümdarın, Fatih gibi kudretli ve her suretle üstün vasıflara sahip bir Osmanlı Padişahı ile uzun boylu mücadele edecek durumda bulunmadığı muhakkaktı. Diger taraftan, onu başka

hâdiseleler daha çok alâkadar ediyordu: Çek memleketinin krallığını da ele geçirmek ve oradaki rakiplerini bertaraf etmek hususlarını hayatı menfaatlerine daha çok uygun görmekte idi. Bu sebeple, bu tarihten itibaren, Osmanlılara karşı teşekkür etmiş Avrupa ittifakının bir uzu bulunumasına rağmen, Fatih'in ölümüne kadar açık ve şiddetli bir mücadeleden çekindi. Bu müddet zarfında cenup huduflarında, Venedik ve Arnavutluk harpleriyle, Akköy'lularla mücadele dolayısıyla meşgul bulunan, Fatih tarafından müdafaya mecbur edilmeksiz rahat rahat İmparator Frederik III. ile ve Çek memléketindeki rakipleriyle uğraşabildi ve neticede kendisini, İmparator da dahil olmak üzere, herkese meşru Çek Králı olarak kabul etti.

Osmanlı tahtına 1481 de Bayezid II geçince Osmanlı - Macar münasebetlerinde derhal büyük bir hareket ve tebeddül olmadı. Padişah, kardeşi şehzade Cem meselesi yüzünden, Avrupaya karşı tedafü bir vaziyette kalmayı iltizam ediyordu. Onu, Osmanlı tahtına bir müddezi sıfatıyla kabul ve ellerine geçirerek, kendi menfaatlerini ve memléketlerini tehdit eden, Osmanlı devletine karşı kullanmak arzusu he-

men bütün garp ve orta Avrupa hükümdarlarında mevcuttu ve bunlardan birisi de Macar Kralı idi. Fakat bu çok ihtimal için yakın menfaatları feda ve inkar etmek olamazdı. Bu itibarla, İmparatorluğunu bozuduktan ve aralarında 1484 den itibaren harp tekrar başladıkten sonra - ki bu esnada Viyana ve İstiriyayı işgal etmisti. Kendisini mukaddes Roma-Cermen İmparatoru seçirmek hususunda da emeller besliyordu - Mathias'ın, cenub hudutlarında sult ve süküna daha fazla ihtiyacı vardı ve Osmanlı padışahının dostlığını araması lazımdı.

Bu sıradı, iki hükümdar arasında elçiler ve dostluk mektupları teati edildiği binedenberi biliniyordu. Hatta, Macar tarihçisi Katona (XVIII. asırda) tarihinde bunları nesretmişti. Fakat, bu hâdise hakkında bizim kaynaklarımız, sadece, «Engürüs kralının elçi gelip dergâh-i cihanpenaha yüz sürdürdüğünden» bahsetmekte ve mektuplara dair hiçbir malumat vermemektedir.

Topkapı sarayı arşivinde gördüğümüz (E. 6630) ve aşağıya aynen koyduğumuz Mathias'ın Bayezid II ye mektubunun turkish tercumesi, bu bakımdan, bu hâdise hakkında bizi biraz daha fazla aydınlatmaktadır ve millî tarihimize ait yeni bir vesika kazandırmaktadır.

Bu mektuptan anlaşıldığına göre,, Macar Kralı padışahın dostluk mektubuna cevap verirken, daha evvel kendisinin bir mektup gönderdiğini, fakat, padışahn eline geçmediğinin anlaşıldığını bildirmektedir. ki, bundan, ilk defa Mathias'ın mektup gönderdiği manası çıkmaktadır.

Gerek Macar Kralının gerek buna melfuf olan despotun yanı Macar hudut kumandanının - ki, Knissi Pal olması muhtemeldir - mektupları tercumesi tarihsizdir. Fakat, bilindiği üzere, Bayezit II 1483 de (Hicri 888) Filibe, Sofya, Tuna taraflarına gitmiş ve serhad boyalarındaki kalelerin tahkimi işi ile meşgul olmuştu. İşte bu temasın ve mektup teatilerinin bu esnada vukubulduğu muhakkaktır. Nitekim, Macar kumandanı mektubunda, Tuna kenarında yapılan kulelerden bahsetmektedir ki, bunun, bu kalelere tahkimat yapılması ve belki de bazı tarassut kulelerinin inşası hususuna işaret ettiği tabiidir. Vesikanın dik katle mütalâası, bu sıradaki Osmanlı - Macar müna sebetleri hakkında oldukça enteresan fikirler vermektedir. Bilhassa sult (Barışık) ve dostluk temanı üzerinde bu kadar ısrar edilmesi calibi dikkatir. Bundan, Mathias'ın ertesi sene imparatora karşı hareketinde cenub hudutlarının emniyet altında bu-

lunmasına verdiği chemimiyetin derecesi de anlaşılımaktadır.

Tercüme, herhalde divan hümayun tercümanları tarafından yapılmışsa da, çok bozuk bir turkish üslûbu göstermektedir. Bunun Katona'daki metin ile karşılaştırılması ve, maalesef, elimizde turkish bulunmamış, Bayezid II nin mevzuubahs mektubunun da oradan alınarak incelenmesi behemehal lazımdır.

Vesikalar aynen söyledir:

Korvin Mathiad'dan Bayezid II. e gelen nâmenin tercumesi:

«Gayet âlâ ve güçlü Emir Sultan Yıldırım Bayezid'e Türkün ulu Sultanına ve bizim karındaşumuza Allah lütfiyle ben Üngürüz'un (Üngurus, Macaristan) ve Çek'in Kral Mathias (Matyas) karındaşuma ve dostuma gibi selâm ederim andan sonra karındaşım Despot ademisiyle gönderdiğimiz kâğıtlar ile anladık ki bizüm dostluğunuzu ve hurmetümüzü malüm itmekiün bir âdem ile kâğıt gönderdiğimiz kâğıtlar vasıl olmamış ve içlerinde olan ahbarları dahi dîmemişler ve cevabları gelmediğine aceblemiş idim şimdikinde kâğıtlarumuzu gördüğümüz gibi orayı kodı (?) amma gayet acındık ol kâğıtlar size vâsil olmadığuna zira ki, ol kâğıtlardan bizüm size olan eyü dostluğunuz ve hurmetümüz anlanurdu ve hem eyü bilürüz ki sizün ruşen zamirinizden aramızda bir hayır haber gelürdü ve Despot ademisinden istedigümüz nesneleri bize gerekdir severüz dahi dostluğu ve eyü komşuluğa ve karındaşluğa hazır olduğumu zu ve ol eyü dostluk ve eyü barışık Despot ademisinden ola hayretimize malüm olsun kaşan kim ol bizüm ile istedigimiz eyü dostluk ve eyü komşuluk kabul itmeğe istedidiniz sizün izzetinize lâyik olan bizden kusur gelmez ve bundan önden gönderdiğimiz kâğıtların hazretiniz hakikati bildirmek için ismarladık ol âdemî istesünler eğer bulurlarsa amma bizüm maslahatumuzla kapunuza gönderirüz amma hazretiniz ne asıl ve emin kâğıd gönderirse ol vakit ol âdemden bilesiz sizün kâğıtlarunuzu kime gönderdiler ve kime virildi baki sad ve sağ olun».

Macar hudut kumandanı (Despot) tarafından Bayezid II e gönderilen mektubun tercumesi:

«Şefkatlı Sultanım hazretinize málûmdur banz barışık için ismarladığın bendahî efendim Krala dîdim ve Kral hazretlerini dahi dostluk ve barışık üzre

rine bulmuşum ve sol vecihde am bulmuşum ki, dostluk ve barışk muhkem ola gürü ikrarından dömek olmaya ve şu vecih imdi hazret-i Kral kaçan kim kendi has ve eyü âdemlerin izzetile karındaşına gibi gönderir söyle ister ki, hazretiniz dahi sizün venizü ve kâgidunuza anın elçilige gelen âdemlerine gönderesiz ve hazırlınız dahi beglerden iki eyü kişi vîresiz Tuna'ya Kral âdemlericün ve söyle bilesiz ki, Kral tâhrik bînişdir ki, hazrefiniz iki Paşayı koşmuşdur Tuna kenarında kuleler yapmağcün Kralun memleketine karşı Kral dabi korudan ve yâşdan beglerin gönderdi kendü kuvetiyle ol nesneden beklesünler deydi imdi hazırlınız gorsün ol işin vakti midir şindi işlemen ki barışk istersen barışk dabi temam olur zira ki ben Kral ömünde ve cemi Üngürz begleri önde dimis ki, hazırlınız Krala karşı hiç bir nesne işlemez barışk tamam olmca imdi hazırlınız içse ki barışk tamam ola ve elçilerniz ge-

Iacahisar'da dursunlar elçiller varup gelince gemilerimiz Semendre'ye gelmesün Kral dabi benüm ize. râme salmışdr eger hazretiniz leskerünüzü döndürürseniz ben dahi leskerünüzü döndürüp Temisvar (Tmşvar) kenarında durdurun ve gemilerünüzü dahi kööglerde (limanlarda) ve Salankamen'den aşağı koyuvermeyin zira kim hazrefinizin leskeri Tuna'ya inicek Kral elçilerin göndermez zira ki her âdem dirdi ki, Kral zarretten Hwandikâr ile karışık eyledi bizüm Kralumuz bir zaretten ôturu barışk eyle - mez hemen dostluk ve kartlaşmaktan ötürü ve eger barışk tamam olursa sol hazrefiniz bildiği âdemden ötürü ki bize ismarlamışsz benüm verem ve ve dirnum ve canum üzerine herkez nitekim Hakkâda sizi bit dünyada dırı korsa her kez bu taratdan ol kimes- neden ıusenmeyeşiz söyle eylememişim ve her ne kim iderseniz alettâciil ulak ile bildiresin,

ŞAYLIK FIKİR, SANAT VE MESLEK MECMİASI

BİLGİ

ŞAYLIK FIKİR, SANAT VE MESLEK MECMİASI

Sayı : 82

Şubat 1954

Fiyatı : 30 Krs.

İÇİNDEKİLER

Macar Kralı Korvin Mathiras'tan Bayezid II. ye Gelen Bir Mektup	Tayyib GÖKBİLGİN
XX. ci Yüzyılın Psikolojik Doktrinleri ve Eğitim	Halis ÖZGÜ
İlim ve Tatkikte Araştırcılık ve Yüksek Okullarımız	Y. Müh. H. DÖNMEZER
XIX ve XX. Yüzyıl Tarihçileri Arasında «Paul Lacombe» ve Eserleri	Memduh SEYDOL
İsmail Habib	Ali Nüzhet GÖKSEL
Bir Konferans	Veli Orhan TÜTE
Tarihte ve Zamanımızda Öğretmen	Galip GÜNERİ
Uzağa Gidemiyecəksin	Engin GÖKSEL